

FRI-110-2-SSH(S)-07

RATIONALITY IN POLITICS IS A MIRAGE

Stanislav Todorov – PhD Student

Faculty of Philosophy, Political sciences,

Sofia University “St. Kliment Ohridski”

Tel.: 0897345513

E-mail: stanislav.todorov1984@abv.bg

***Abstract:** In this publication, I will defend the thesis contained in the title of the publication. I will provide a dispute with literature pieces on the subject: Can uninformed voters participate rationally in the political life? I will propose three examples from the Bulgarian reality: two from the conventional participation and one from the unconventional one. With these examples, I will show that modern life increasingly provides us with facts about the lack of rationality in political life.*

***Keywords:** informed/rational choice, heuristics, retrospective assessment.*

ВЪВЕДЕНИЕ

Демокрацията на нито процедура се нуждае от количествено гражданско участие в политическият процес. Не така стоят нещата обаче в полето на ценностите, количеството не е достатъчно. Днес неинформираният гражданин е централен дискурс в политическите науки. Затова и редица оптимистични учени търсят под дърво и камък гражданина с рационално политическо поведение, като предлагат теоретични предложения- как гражданите могат да са рационални без да са информирани. В публикацията е представен спор с литература, съпоставена е теорията на оптимистичните учени със алтернативната теория, която ни кара да мислим за демокрацията по съвсем друг начин. Алтернативният начин на възприемане на демокрацията ще ни покаже, че рационалността в политиката е мираж. Гласоподавателите са разобличени, че не разполагат с политическа изтънченост. В последната част от публикацията „Нашият случай” ще поставя три примера от българската действителност в рамките на двете теории и ще отговаря на въпросът- Могат ли избирателите ако не са информирани да се държат рационално?

ИЗЛОЖЕНИЕ

НЕИНФОРМИРАНИЯТ РАЦИОНАЛЕН ГЛАСОПОДАВАТЕЛ – СПОР С ЛИТЕРАТУРА

Силно разпространено е твърдението, че демокрацията започва от гражданите, а гражданите разполагат с предпочитания, какви политики трябва да прави правителството им и избира лидерите, които ще ги реализират. Джерит и компания през 2006г. пишат: „В една демокрация знанието е сила”. (Jerit, Varabas and Bolsen, 2006 pp.266-83) Един от необходимите критерии за демократичният процес на Робърт Дал е критерият за просветено разбиране на политическите въпроси. (Дал, 1999 с.43) Томас Джеферсон смята, че „ако нация очаква да бъде невежа и свободна в цивилизацията, тя очаква това което никога не е била и никога няма да бъде” (Jefferson, 1903 p.384).

Изграждането на „една наистина независима позиция, основаваща се на обективна политическа информация, без принос от страна на експертите и политиците, изисква необичайно количество учене, изследвания и размишления, които само малцина смятат, че са полезни” (Carmines & Kuklinski, 1990 pp.243-45) Редица учени са мнение, че с помощта на евристичните сигнали /преки пътища/ гражданите могат да участват информирано в политическият живот без да са информирани. Според Лупия и Джоусън: „избирателите могат да използват различни сигнали/подказки- партийни етикети, изявления на лидерите и др. за да изпълнят своята демократична функция без да е им нужда подробна информация или политическа изтънченост. (Lupia and Johnston, 2001 pp.191-95) Гражданите са в ролята на бенефициенти „на реплики от елита, на когото имат доверие, така че да могат да действат

политически и да гласуват така, сякаш те знаят, колкото този елит“ (Boudreau, 2009 b) За Роджър Коб и Чарлз Елдер „идеологическата самоидентификацията отразява нагласите към идеологическите групи, символи и етикети, а не рационално изчисление на политическите предпочитания“ (Cobb and Elder, 1976 pp.328-29) Критиката на Ахен и Бартлес към този вид добре информиран гражданин поема по краткият път на евристиката е: „добре организираното „идеологическо“ мислене често се оказва само механично отражение на това, което техните любими групи и партийни лидери са им инструктирали да мислят“ (Achen and Bartels, 2017) Притесненията на Брайън Каплан са, че нерационалният избирател е човек, който лесно може да бъде заблуден с евристичните сигнали, защото не може „рационално да отхвърлят пропагандата и други призови към емоциите, правейки ги податливи на измамни форми на убеждаване“ (Caplan, 2008 p.212) По-слабо информираните граждани са по-малко способни да използват преки пътища успешно (Lau and Redlawsk, 1997 pp.589-598). Според Джон Дюи „за да си информирам понякога е необходимо да избегнеш информация, защото тя много често пречи на разсъжденията“ (Дюи, 2013 с.190) Скептицизма на Лари Бартлес относно ефикасността на евристичните сигнали се уповава на следният аргумент: „съществуващата литература предоставя малко емпирични доказателства, че евристичните сигнали са достатъчни за реализирането на изборни резултати, които да съответстват на това, което би се случило, ако избирателите са добре информирани“ (Bartels, L. 1996 pp.194-230) Съществуват редица изследвания, които доказват неинформираността на гласоподавателите за разлика от доказването на информираната неинформираност. През 1960 Кембъл и компанията написват „Американският избирател“ и стигат до заключението, че е налице: „генерално обедняване откъм мислене за политиката сред голяма част от избирателите“ (Campbell, Converse, Miller and Stokes, 1980) През 2009 година Рик Шенкман изрича стряскащите думи: „Колко глупави сме?“ Това е заглавието на книгата му в която са предоставени притеснителните данни, че голяма част от американските избиратели не разполагат с базови познания за това как функционира демократичната система. Например: „проучване показва, че 22% от американците могат да посочат имената на всички петима членове на семейство Симпсън, а едва 1 на 1000 души биха могли да назоват всичките пет свободи на първата конституционна поправка.“ (Shenkman, 2009) Последното изследване в това поле се появява през 2017г. под заглавието: „Демокрация за реалисти. Защо изборите не произвеждат отговорно управление?“ Авторите на последната алтернативна теория Ахен и Бартлес доказват, чрез сериозни данни и регресии, че рационалният избирател не съществува, нито разполага с надеждна информация, нито може да определи какво точно иска. (Achen and Bartels 2017) Идеализираният образ на днешният гражданин като изтънчен мислител по сложни политически теми създава пропаст между демокрацията като идеал и реалността

Следващата защита към неинформираната рационалност залага на ретроспективните оценки, които правят избирателите за минали събития. . Фиорина Морис твърди, че избирателите могат да не „знаят много за подробностите на правителствените политики, и да се възползват от непосредствената, от опит информация, за това как те и техните общности са засегнати от тези политики“ (Morris, 1978). Ахен и Бартлес в „Демокрация за реалисти“ поставят ретроспективната оценка в аналога: все едно да караш автомобил на магистралата и да разчиташ само на огледалото за задно виждане. Резултатът и на магистрала и в политиката е подобен. (Achen and Bartels, 2017 pp.1-20) Реалистичната теория на Ахен и Бартлес не се доверява на късогледата ретроспекция, която когато оценява доходите си се фокусира върху тях няколко месеца преди изборите. Авторите, доказват също как избирателите награждават и наказват правителства, като не разграничават събития, които са по вина или не политическите. (Achen and Bartels, 2017) Дискурсите и изследванията в полето на ценностите отвъд ограниченият дискурс ограничаващ демокрацията до ниво математика демаскираха идеализираният образ на избирателя като велик мислител по сложни политически теми. Основната критиката на Ахен и Бартлес към нормативните теоретиците, какъвто е Робърт Дал например, който въвежда просветеното разбиране е: „голяма част от традиционната демократична теория ни кара да очакваме повече от националните избори, отколкото могат да предоставят. Очакваме изборите да разкрият „волята“ или предпочитанията на мнозинството

по набор от въпроси. Това е едно нещо, което изборите правят рядко, освен по почти тривиален начин”. (Achen and Bartels, 2017 p.21)

НАШИЯТ СЛУЧАЙ

Възгледите оспорващи рационалността на гражданите могат да бъдат подплатени с факти и от българската действителност. Известната мисъл на Даниел Мойнихан е: „Всеки има право на собствено мнение, но не и на собствени факти.“ В тази част от публикацията, ще изложим такива факти от българската действителност- пример на гражданска активност продукт на емоциите готова да накаже правителството за събитие което не е по негова вина; гражданска активност, която е в противоречие на предпочитанията на гражданите и пример за късогледа ретроспективна оценка.

През 2001г. майка с психически заболявания убива три годишното си дете. Убийството стимулира протест, който едва не сваля правителството на ОДС. Народът през 2001г. бе готов да накаже правителството си за събитие, което не е по негова вина. В периода 2001-2004г. (НДСВ, ДПС и БСП) при управлението на следващото правителство има много повече убийства, става масово разчистване и преструктуриране на корпоративните бизнес среди свързани със силовите структури. Тогава народът не реагира по същият начин. В протестът срещу правителството в периода 1997-2001г. е наличен е и емоционалният момент, понеже жертвата е дете. Наблюдава се двойният стандарт у гражданите, веднъж се противят остро на конкретното престъпление, а след това престъпления от същият тип не стимулират гражданската съпротива. Емоциите са водещият фактор, който активизира гражданската съпротива.

През 2016г. се проведе национален референдум по инициатива на „Шоуто на Слави” за промени в политическата система. Организаторите на референдума се превърнаха и в основен източник на информация в разяснителната кампания. Предоставената от тях информация нямаше нищо общо със смисълът на предложените теми за гласуване. В посланията отправени от шоуто народът беше противопоставен на политическата класа. С други думи призивите за подкрепа на референдума бяха трансформирана в евристичната подсказка- народът срещу политиката. Опростяването на предложените теми за гласуване до против сегашното състояние на политическата система минимизира дискурса в разяснителната кампания до ниво евристика. Пример за подкрепа на тема от избирателите, противоречаща на тяхното предпочитание е темата свързана с намаляване на държавните субсидии на политическите партии на един лев за един действителен глас- (2 516 791 гласува за това предложение, 523 759 против).⁵² Гражданската активност на недоволства към сегашното състояние на демокрацията е продиктувана от желанието им за често и по-осезаемо отчитане на интересите им. С други думи- гражданите се стремят да направят политическите партии още по зависими от интересите на членовете на общността. За това свидетелстват, както и зачестилите форми на протести, така и желанието за повече народовластие чрез референдумите. Само, че резултатът изразен в подкрепа за намаляване на държавните субсидии, противоречи на това гражданско поведение, като разрушава един от стълбовете на зависимост на партиите от обществото- субсидията. Жан Жак Русо доста назад във времето обръща внимание в тази посока, че народът може да поемем в обратна на желаната от него посока. Хората винаги искат доброто си, но често ги мамят и сякаш тогава искат лошото (Русо, 1996 с.30). Пътуването ни назад във времето в почти всички случаи са в посока- прякото участие, а не към притесненията на Ж.Ж. Русо. В този случай, чрез прекия път на участие се реализира пряка атака срещу политическата класа, която не ни доближава да рационалният тип гражданско поведение.

В кампанията за изборите на местно ниво в област Силистра през 2019г. акцент в кампанията на доминиращата политическа сила (ГЕРБ) са извършените дейности по подобряването на пътната инфраструктура, реновирането на градинки, детски площадки, паркове и др. Някой от ремонтните дейности се осъществиха няколко месеца преди изборите.

⁵² <https://results.cik.bg/pvrnr2016/tur1/referendum/index.html>

Фейсбук пространството и повечето местни медии ни заляха със снимков материал за постиженията. Финансирането на повечето от тези дейности е възможно благодарение на фондовете на ЕС. (виж оперативна програма „Региони и растеж 2014-2020г.” осигурените средства от общината са девет пъти по-малко от тези от ЕС)⁵³ Приемането на България в ЕС е резултат дейността на съвсем други правителства. Няма сведения избирателите да са гледали толкова назад във времето и да са задействали критичното си мислене, по-скоро са наблюдавали предоставеният материал на постиженията няколко месеца преди изборите. Избирателите наградиха с първо място в изборната надпревара посоченият политически субект, заради събитие, което е доста назад във времето и едва ли попада в ретроспективният им обхват. А в условията на късогледа ретроспекция, казват Ахен и Батрлес политическата отговорност е силно отслабена. (Achen and Bartels, 2017)

ИЗВОДИ

„Рационалните” гласоподаватели често са активни в противовес на интересите си. Готови са да наказват и награждават залагайки на евристика и на късогледият си ретроспективен обхват. Предложените примери на евристика и ретроспективна оценка не благоприятстват рационалният тип политическо участие. Всъщност Лупия и Джонсън предлагат добра идея, ако успеем да заключим емоциите си, като пренебрегнем късогледата си ретроспекция и да предпочетем евристиката предоставена от авторитета на експерта по възникналата темата, тогава може да скъсим пътя до информираният вот. За това упражнение също е необходима поне малка доза политическа изтънченост- да селектираме мнението на експерта. По- важно е кой стой зад думите от самите думи. Много важни са думите, зад който стой Джон Дюи обаче: „демократията е преди всичко въпрос на лична отговорност. Не е важно как ще реагират масите, важно е как ще реагирам аз, как ще реагираш ти, как ще реагира той” (Дюи, 2013 с.205)

REFERENCES

- Dal, R. (1999) “Za demokratiyata” izd. Obsidian, Sofia s.43 (*Оригинално заглавие*: Дал, Р. 1999 “За демокрацията” изд. Обсидиан, София с.43)
- Dyui, D. (2013) Svoboda i kultura, izd. Zahari Stoyanov, Sofia s.190-205 (*Оригинално заглавие*: Дюи, Д. 2013 Свобода и култура, изд. Захари Стоянов, София с.190-205)
- Ruso, Zh.Zh. (1995) “Za obshtestveniyat dogovor” izd. Lik, Sofia. s.30 (*Оригинално заглавие*: Русо, Ж.Ж. (1995) “За общественият договор” изд. Лик, София. с.30)
- Achen, Ch., Bartels (2017) , L. “Democracy for Realists: Why Elections Do Not Produce Responsive Government”, Princeton University press, 2017, pp. 1-21
- Bartels, L. (1996) “Uninformed votes: Information effects in presidential elections.” American Journal of Political Science pp. 194–230. Boudreau, C. (2009b.) "Making Citizens Smart: When Do Institutions Improve Unsophisticated Citizens' Decisions." Political Behavior. 31 (2) pp. 2878-306
- Boudreau, C. (2009b). "Making Citizens Smart: When Do Institutions Improve Unsophisticated Citizens' Decisions." Political Behavior. 31 (2): 2878-306
- Campbell, A. ,Converse, P. ,Miller, W. , Stokes, D. (1980) “The American Voter” University of Chicago Press
- Carmines, E. & Kuklinski, James H. (1990) “Incentives, Opportunities, and the Logic of Public Opinion in American Political Representation”, in INFORMATION AND DEMOCRATIC PROCESSES, 1990 at 240, pp. 243-45.
- Caplan, B. (2008) “The Myth of the Rational Voter: Why Democracies Choose Bad Policies” Princeton University Press p.212
- Lau, R. and Redlawsk, D. (1997) „Voting Correctly.” American Political Science Review 91(3) pp. 585-598

⁵³http://www.silistra.bg/files/2016/29.12.2016305a1eeb9c2079ddc5cdc237f0da8ff52.pdf?fbclid=IwAR0IJq6ZJBglgB_gAgGYtsWBamlKINVO-EujmPi4LPLLlwIVX5ekM90S6Bw

Lupia, A. and Johnston, R. (2001) „Are Voters To Blame? Voter Competence and Elite Maneuvers in Referendums” in Matthew Mendelsohn and Andrew Parkin (eds), „Referendum Democracy: Citizens, Elites and Deliberation in Referendum Campaigns” pp.191-195

Morris, F. (1978) „Economic Retrospective Voting in American National Elections: A Micro-Analysis”, American Journal of Political Science 426

Roger W. Cobb and Charles D. Elder, (1976) „Symbolic Identifications and Political Behavior”, 4 AM. POL. Q. 305, pp. 328-329

Shenkman, R. (2009), „Just How Stupid Are We?” Facing the Truth About the American Voter, Basic Books

Jerit, J., Barabas J., and Bolsen, T. (2006) "Citizens, Knowledge, and the Information Environment." American Journal of Political Science. 50 (2) pp. 266-82

Jefferson, T. (1903-04). „The Writings of Thomas Jefferson”, Memorial Edition, 20 Volumes. Washington, D.C: Thomas Jefferson Memorial Association, p.384